

Inventariserend veldonderzoek in  
de vorm van proefsleuven, museum  
Kranenburgh, Hoflaan 26, Bergen

**HOLLANDIA** reeks 264

## COLOFON

Hollandia reeks nr.	264
Titel:	Inventariserend veldonderzoek in de vorm van proefsleuven, museum Kranenburgh, Hoflaan 26, Bergen.
In opdracht van:	BügelHajema Adviseurs
Contactpersoon opdrachtgever:	Mevr. M. Teensma, Tel: 058-2152515
Coördinaten:	NO: 108.211 / 520.384 NW: 108.098 / 520.330 ZO: 108.257 / 520.296 ZW: 108.113 / 520.228
Onderzoeksmeldingscode/CIS code:	35928
Auteur:	A. Médard, J.P.L. Vaars
Uitvoering:	R. Duindam, A. Médard, J.P.L. Vaars
Wetenschappelijke leiding:	P.M. Floore
Illustraties:	A. Médard
Definitieve versie:	Juli 2009
Oplage:	7
ISSN:	1572-3151

© HOLLANDIA, ZAANDIJK 2009

HOLLANDIA archeologie b.v.  
tuinstraat 27a  
1544 rs zaandijk  
☎ 075 - 622 49 57  
✉ info@hollandia-archeologie.nl

## INHOUD

1. Inleiding	4
2. Vraagstelling	5
3. Methoden	5
4. Fysisch-geografische en historisch-geografische context	6
5. Verwachtingsmodel	9
6. Resultaten	10
7. Waardering	10
8. Samenvatting en conclusies	11
9. Bibliografie	12

Bijlage 1: Ontstaansgeschiedenis van het Oer-IJ estuarium

Bijlage 2: Overzichtstekening

Bijlage 3: Vlaktekening

Bijlage 4: Profielen

Bilage 5: Boringen

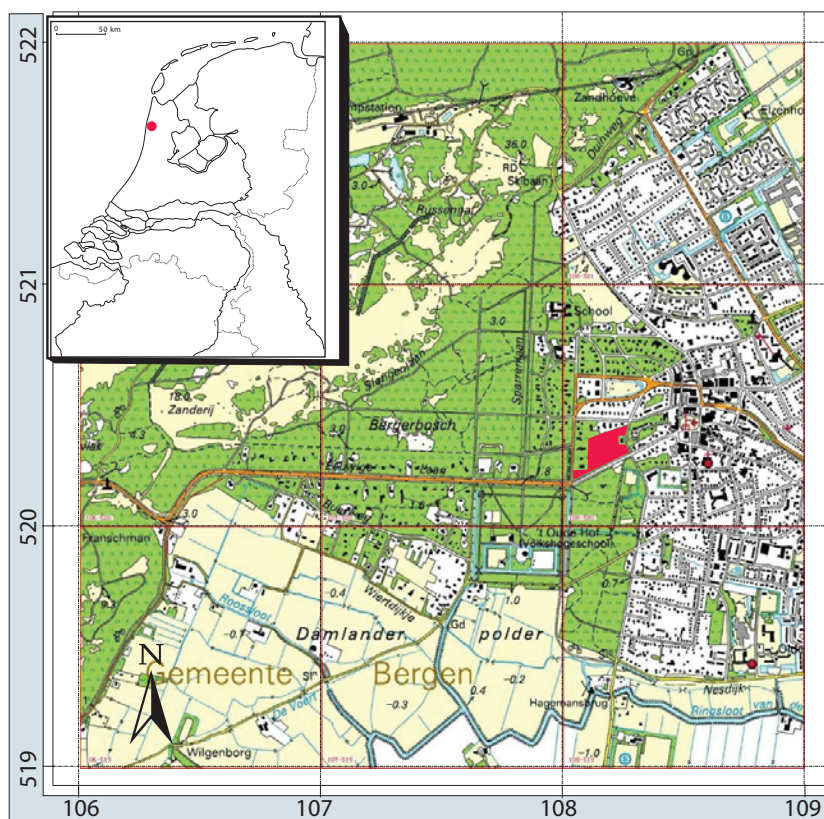
Bijlage 6: Sporenlijst

Bijlage 7: Waarderingscriteria

Bijlage 8: Stappenplan

## 1. Inleiding

In juli 2009 is in opdracht van BügelHajema Adviseurs een inventariserend veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd op het terrein van museum Kranenburgh aan de Hoflaan 26, te Bergen (afbeelding 1 en 2). Het veldwerk werd uitgevoerd door R. Duindam, A. Médard en J.P.L. Vaars van Hollandia Archeologen. De aanleiding tot het onderzoek werd gevormd door de voorgenomen bouwwerkzaamheden in het plangebied. In de huidige tuin van het museum zal een nieuw museumgebouw komen, met een ondergronds depot. Het met de nieuwbouw gepaard gaande grondverzet kan een bedreiging vormen voor de mogelijk aanwezige archeologische resten uit voornamelijk de ijzertijd / Romeinse tijd en de middeleeuwen. Het doel van het onderzoek was het toetsen en aanvullen van het gespecificeerde verwachtingsmodel van het terrein en het verkrijgen van een betrouwbaar inzicht in de aanwezigheid, aard, datering, omvang, gaafheid en conservering van archeologische resten in het plangebied. Aan de hand hiervan worden de vragen uit het programma van eisen (PvE, Nyst, 2008) beantwoord en zal de vindplaats worden gewaardeerd. Vervolgens wordt een advies uitgebracht omtrent al dan niet noodzakelijke verdere maatregelen voordat de bouwwerkzaamheden kunnen plaatsvinden. De bevoegde overheid voor onderhavig onderzoek wordt vertegenwoordigd door de gemeente Bergen. De onderzoeksdocumentatie wordt na afronding van het onderzoek aangeleverd aan het depot voor bodemvondsten van de Provincie Noord-Holland; gebouw Mercurius, Veerdijk 32, 1531MS, Wormer. Het onderzoek is uitgevoerd conform de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 3.1).



Afbeelding 1. De onderzoekslocatie (in rood) op de topografische kaart en binnen Nederland.

## 2. Vraagstelling

Het onderzoek moet leiden tot aanbevelingen over de behoudenswaardigheid van de vindplaats en eventueel te nemen vervolgstappen ten aanzien van eventueel behoud of nader onderzoek. In het ten behoeve van het onderzoek opgestelde programma van eisen (PvE) (Nyst, 2008) zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Ten eerste worden de in de KNA geformuleerde vragen ten aanzien van de waardestelling van eventueel aangetroffen archeologische resten beantwoord.
2. Indien archeologische resten worden aangetroffen, wat is de aard, ouderdom, gaafheid, conservering en complexiteit daarvan?
3. Zijn er bouwkundige resten aanwezig en zo ja, wat is de datering en wat zijn de toegepaste bouwtechnieken en de functie?
4. Zijn er afvalkuilen, waterputten, kelders en beerputten aanwezig en wat is hun datering, fasering, inhoud en structuur?
5. Wat valt er te zeggen over Huize Kranenburgh?
6. Zijn er sporen van een tuinaanleg bewaard gebleven?
7. Wat valt er te zeggen aan de hand van de vondsten over de welstand (voeding, gezondheid, bezittingen) van de bewoners van Kranenburgh?
8. Zijn er aanwijzingen in de aan te treffen vondstcomplexen voor de voedselvoorziening en de materiële cultuur van de bewoners en zijn er uitspraken te doen over hun sociaal-economische achtergrond?
9. Hoe was de inrichting van het plangebied en is er sprake van een verandering van dit gebruik in de afgelopen tijd?
10. Is in de proefsleuf of werkput de strandwal (haakwal) bereikt? Zo ja, op welke diepte?
11. Is de top van de haakwal intact en zijn er archeologische resten in aangetroffen?
12. Zijn er aanwijzingen in het plangebied voor relaties met de buitenplaats Kranenburgh en de plantage die ten zuiden van de Hoflaan lag?
13. Zijn resten van de trambaan die ten noorden van het plangebied liep aangetroffen?
14. Wat is de relatie tussen de aangetroffen sporen en haar geomorfologische context?

## 3. Methoden

Vermeld moet worden dat ten tijde van het opstellen van het programma van eisen (PvE) (Nyst, 2008) de exacte bouwplannen nog niet bekend waren zodat tijdens de voorbereidingen reeds sprake was van afwijkingen van het programma van eisen. Deze voorziene wijzigingen zijn opgenomen in het plan van aanpak (PvA, Médard, 2009).

Bij aankomst op de locatie bleek op het terrein een groot aantal beelden te staan in verband met een nieuwe tentoonstelling. De proefsleuven moesten dus tussen de kunstwerken door worden aangelegd. Hierdoor werd de bewegingsvrijheid van de kraan en de ruimte voor het storten van de afgegraven grond, evenals de breedte van de sleuven, zeer beperkt.

In plaats van de oorspronkelijk geplande sleuf van 44 x 4 meter (PvE) en van de aangepaste sleuf van 56 x 4 meter (PvA) zijn uiteindelijk twee werkputten aangelegd, van respectievelijk 32 x 3 meter (werkput 1) en 12 x 3 meter (werkput 2). Werkput 1 is noordoost-zuidwest geïntendeerd. In deze werkput zijn op twee plaatsen diepere kijkgaten gegraven; deze kijkgaten reikten tot ca. 0,5 m onder de top van de haakwal (ca. -0,6 m NAP) en hebben afmetingen van respectievelijk 2,5 x 2,5 meter en 2 x 3 meter. Werkput 2 is haaks op de eerste werkput, richting museum Kranenburgh, aangelegd.

Het vlak in de proefsleuf werd laagsgewijs met behulp van een kraan met platte bak

aangelegd op een diepte van ca. 1 meter onder het maaiveld (ca. +0,3 m NAP). De aangetroffen sporen en verstoringen werden in het vlak gefotografeerd en zijn vervolgens ingekrast en op schaal (1:50) ingetekend. Van het profiel zijn enkele kolommen gedocumenteerd, waarbij het betreffende deel werd afgestoken, gefotografeerd en op schaal (1:20) ingetekend.

Ten zuidoosten van het museumgebouw, op de locatie van de aan te leggen vijver, is nog een drietal boringen gezet om de intactheid van het bodemprofiel vast te stellen (bijlage 5). Alle werkzaamheden zijn uitgevoerd conform de KNA 3.1.

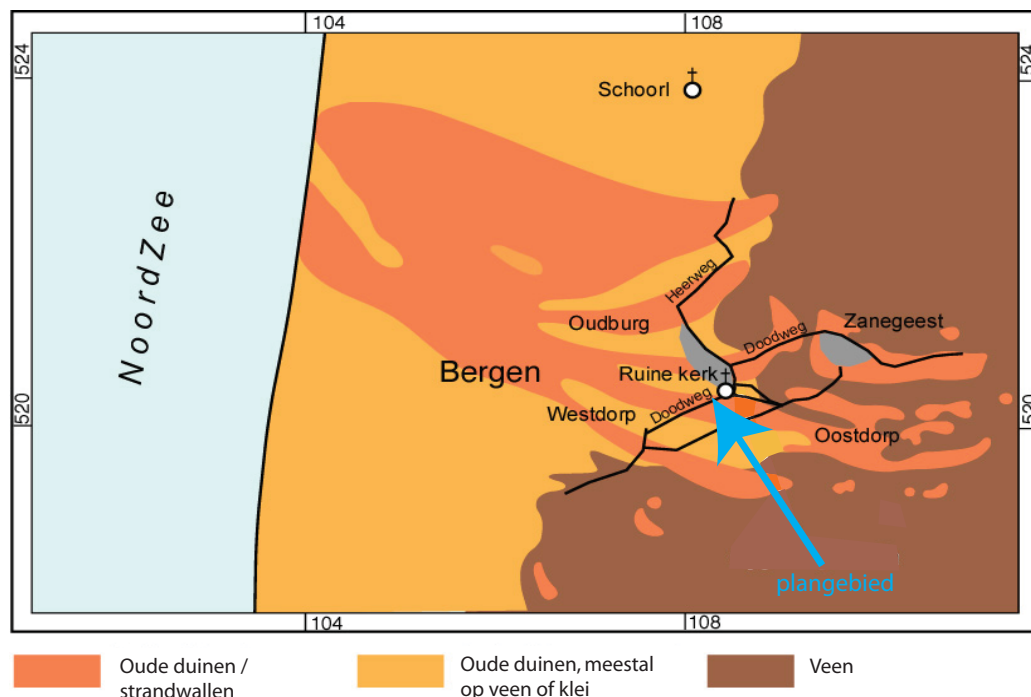


*Afbeelding 2. Het noordoostelijk deel van het plangebied. Foto richting noordwesten.*

#### 4. Fysisch-geografische en historisch-geografische context

*(naar Médard, 2009; Nyst, 2008; Rebergen, 2008; Vaars, 2008)*

Voor een landschapsreconstructie van het gebied vanaf 2500 v. Chr. tot 1000 n. Chr. wordt verwezen naar bijlage 1. Geologisch gezien bevindt het onderzoeksterrein zich in jonge geologische afzettingen; pas tijdens het holoceen (de periode die circa 10.000 jaar geleden begon) zijn de gronden ter plaatse van het plangebied ontstaan. De ondergrond van het terrein bestaat uit strandwallen. Het opmerkelijke van de strandwallen is dat ze niet noordwest-zuidoost georiënteerd zijn -zoals de meeste in de Hollandse duinen-, maar van oost naar west (bijlage 1 en afbeelding 3). Vanwege deze geografische oriëntatie worden ze haakwallen genoemd. Deze haakwallen zijn het gevolg van het voormalige zeevat van Bergen, dat rond 4000 voor Chr. verzandde. De begeleidende strandwallen zijn rond 2400 voor Chr. ontstaan. Deze datering valt in het late-neolithicum. Met de huidige kennis kunnen we stellen dat bewoning echter pas vanaf de midden-bronstijd mogelijk was; de start van de bewoning is mede afhankelijk van het opstuiven van duinen op de haakwallen. Het proces van het opstuiven van de duinen en het ontstaan van een milieu



Afbeelding 3: Geologische situatie rond de haakwallen van Bergen met de belangrijkste oude topografische elementen zoals het gemeenschappelijke akkerland, in grijs (geesten), oude wegen en de buurtschappen (naar De Cock 1965, 214 en De Koning & Lange 2003). Het deel van de Heerweg langs de kerk heet tegenwoordig de Breelaan. De Doodweg tussen de kerk en Zanegeest heet tegenwoordig de Karel de Grotelaan. De Doodweg tussen Westdorp en de kerk heet nu de Hoflaan, waaraan tevens het plangebied is gelegen.

dat aantrekkelijk was voor menselijke bewoning heeft enige eeuwen geduurd. Aangezien de haakwallen van Bergen zijn gevormd tussen 6000 en 1300 v. Chr. kunnen hierop (theoretisch) bewoningssporen uit de periode vanaf het neolithicum worden aangetroffen. Echter, de oudste sporen van menselijke aanwezigheid in Bergen dateren uit de Romeinse tijd. In ieder geval is vanaf de middeleeuwen permanente bewoning mogelijk geweest op de strandwallen in Noord-Holland, alsmede die van Bergen. Dit wordt ondersteund door de vele vondsten en restanten van middeleeuwse historische dorpskernen en gehuchten in Noord-Holland. Bergen zelf is ergens in de vroege middeleeuwen ontstaan uit vier gehuchten. Deze gehuchten Oudburg, Zanegeest, Westdorp en Oostdorp kregen aan het eind van de 11<sup>e</sup> eeuw een centraal gelegen kapel met daaromheen een kerkbuurt (het gebied rond de net ten noordoosten van het plangebied gelegen Ruïnekerk). De vier omliggende buurtschappen waren door middel van een eigen “doodweg” met de kerkbuurt verbonden. De kerkbuurt nam een belangrijke plaats in binnen de samenleving, er bevonden zich een rechthuis, een pastorie, een herberg, een korenmolen en een smidse. De huidige Hoflaan is de oude 17<sup>e</sup> eeuwse doodweg van Westdorp. De weg heeft nu de historisch-geografische status ‘van waarde’, omdat deze lokale wegen kenmerkend zijn voor Kennemerland. De wegen zijn provinciaal en nationaal vrij zeldzaam. De naam werd veranderd in Hoflaan tijdens de aanleg van ’t Oude Hof in 1642. De nieuw aangelegde Eeuwigelaan werd de nieuwe doodweg. Rond de vier gehuchten was in de middeleeuwen een geest gelegen. De geest was een akkerbouwcomplex, waarop de inwoners van het gebied hun gewassen

verbouwden. In de 20<sup>e</sup> eeuw is de geest van Westdorp bebouwd. Omdat Bergen vanaf circa 1280 een heerlijkheid was, is er vaak gespeculeerd over de vraag of er kastelen in Bergen hebben gestaan. Even ten zuiden van de Kerkedijk zijn de resten van het kasteel van Jan van Bergen – de eerste heer van Bergen – gevonden. Dit kasteel heeft er vanaf het einde van de 13<sup>e</sup> eeuw tot het begin van de 15<sup>e</sup> eeuw gestaan. Dit terrein staat bekend onder de naam Janswerf of Haalkensteijn. Rond 1560 liet de heer Sebastiaan Craenhals de hofstede Craeneberch bouwen ten zuidwesten van de kerkbuurt van Bergen. Deze hofstede ligt echter niet op de plaats van het huidige Kranenburgh maar ten zuiden van de huidige Hoflaan, blijkt uit de historische kaarten. Op deze historische kaarten wordt voor het plangebied geen bebouwing weergegeven in de nieuwe tijd, van de vroegst beschikbare kaart uit 1568 (kaart van Adriaen Anthonisz Metius) tot in ieder geval 1859 (Grote historische Provincie Atlas 1:25000: Noord-Holland 1849-1859). Huize Kranenburgh is in 1880 gebouwd en had een (nu niet meer herkenbare) deels geometrische en deels in Engelse landschapstijl opgezette tuinaanleg. Dit gebouw, waar het huidige museum sinds 1993 is gehuisvest, is een rijksmonument.



*Afbeelding 4. Profielopname; de bovenste 0,9 meter is (sub)recent geroerd. Vlak achter de werkput is één van de kunstwerken te zien.*



## 5. Verwachtingsmodel

De verwachtingen zijn gebaseerd op het verwachtingsmodel uit het bureauonderzoek (Nyst, 2008) en uit eerdere, zeer recente en dus niet in het bureauonderzoek opgenomen onderzoeken (Rebergen, 2008; Vaars, 2008).

-Gezien de vorming van de strandwal in het late neolithicum is de verwachting sporen en vondsten uit deze periode aan te treffen zeer klein. Het zijn bovendien moeilijk te traceren vindplaatsen; het aantal grondsporen is gering, ze contrasteren nauwelijks met de onverstoorde bodem en de materiële neerslag is evenmin groot.

-De verwachting voor de bronstijd is laag. De strandwal waar het plangebied op ligt, was waarschijnlijk bewoonbaar vanaf circa 1500 voor Chr. In ARCHIS is echter nog geen waarneming gemeld uit die periode, wat aanleiding is om voor deze periode een lage trefkans te veronderstellen.

-De oudste sporen van menselijke aanwezigheid in Bergen dateren uit de Romeinse tijd. De archeologische verwachting voor de ijzertijd en Romeinse tijd is middelhoog.

- De verwachting voor de vroege en late middeleeuwen is hoog. Uit de waarnemingen in ARCHIS blijken archeologische resten uit de late middeleeuwen in de directe omgeving van het onderzoeksterrein ruimschoots in de bodem aanwezig. Er kunnen nederzettingen en resten van agrarische activiteiten worden verwacht. De kans bestaat dat een vergelijkbare laag aanwezig is als de laat middeleeuwse cultuurlaag die tijdens het onderzoek van horecacomplex De Rustende Jager is aangetroffen (De Koning & Lange, 2003).

-Voor de nieuwe tijd (16<sup>e</sup> eeuw tot aan de bouw van huize Kranenburgh in 1880) is de verwachting weer laag; op historische kaarten wordt voor het plangebied geen bebouwing weergegeven vóór de bouw van Huize Kranenburgh in 1880.

In april 2009 is door Hollandia Archeologen op dit terrein een inventariserend veldonderzoek door middel van vier boringen uitgevoerd (Médard, 2009). Het terrein leek vrij te zijn van recente verstoringen en in drie van de vier boringen werd een laagje aangetroffen dat als cultuurlaag / akkerlaag geïnterpreteerd kon worden. Bij dit onderzoek werden de nodige kanttekeningen geplaatst met betrekking tot de beperkingen van boren als onderzoeksmethode in dit soort gebieden. Het opsporen van archeologische resten op strandwallen is aan de hand van enkel grondboringen relatief lastig. Sommige gemeenten met een vergelijkbare bodemopbouw (bijvoorbeeld Heiloo) kiezen er dan ook voor om in strandwalgebieden met een hoge archeologische waarde geen booronderzoek te laten uitvoeren maar gaan direct over tot een proefsleuvenonderzoek. De vondstdichtheid is te laag, een cultuurlaag hoeft niet aanwezig te zijn en is bovendien lastig te herkennen in een boring. Het nu uitgevoerde proefsleuvenonderzoek moet dan ook betrouwbaarder inzicht geven in de aard, omvang en datering van mogelijk aanwezige archeologische resten.

## 6. De resultaten

Werkput 1 is noordoost-zuidwest geïoriënteerd en heeft een lengte van 32 meter bij een breedte van 3 meter. Het vlak is aangelegd op een diepte van ca. 1 meter onder maaiveld (ca. +0,3 m NAP).

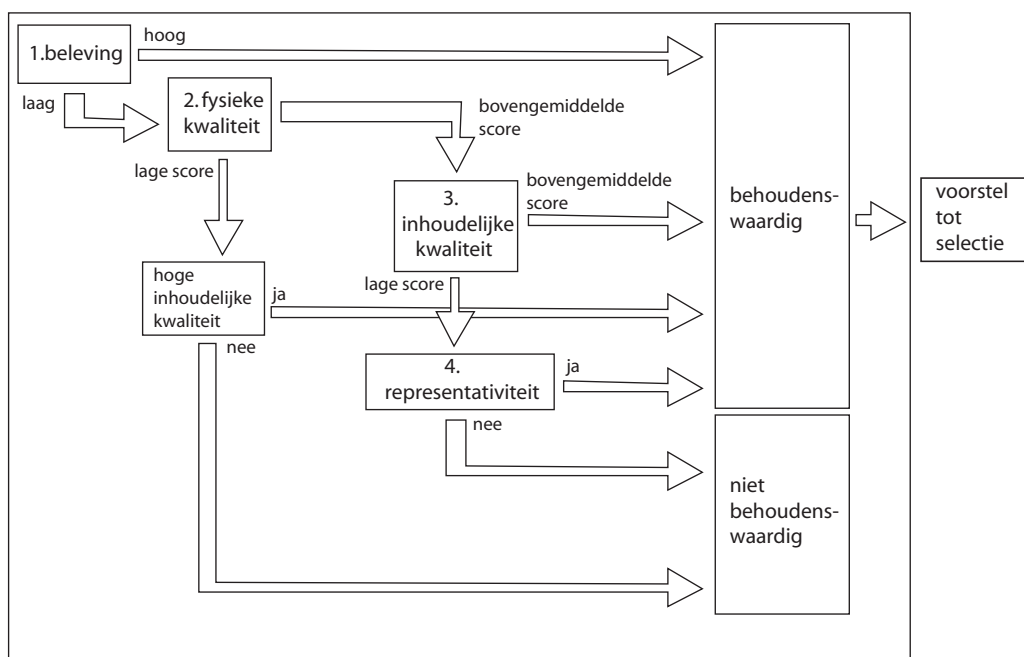
De bovenste ca. 0,7 tot 0,9 m bestaat uit fijn duinzand en is (sub)recent omgezet (zie afb. 4). Dit betekent dat eventuele archeologische resten tot deze diepte reeds verloren zijn gegaan, voor zover deze aanwezig zijn geweest. Met uitzondering van een zeer ondiep kuiltje (2 cm onder het vlak) en een aantal spitsporen uit vermoedelijk de 18<sup>e</sup> of 19<sup>e</sup> eeuw zijn in deze sleuf geen archeologische overblijfselen aangetroffen.

Werkput 2, haaks op de eerste werkput richting museum Kranenburgh aangelegd, heeft afmetingen van 12 meter bij 3 meter. De stratigrafie alhier is vergelijkbaar met die in de eerste sleuf. In werkput 2 zijn twee sceptics tanks aangetroffen; van archeologische resten is geen sprake.

In werkput 1 zijn op twee plaatsen diepere kijkgaten gegraven; deze kijkgaten reikten tot ca. 0,5 m onder de top van de haakwal. Archeologische resten zijn tot op dit niveau ook niet aangetroffen.

## 7. Waardering

In dit hoofdstuk worden de bij het onderzoek aangetroffen archeologische resten aan de hand van een viertal waarden (beleving, fysieke kwaliteit, inhoudelijke kwaliteit en representativiteit) in een aantal stappen gewaardeerd (afbeelding 5). Op basis van deze scores zal vervolgens een waardestelling van de vindplaats volgen, waarbij de procedure zoals in afbeelding 5 schematisch is weergegeven, zal worden gevolgd. De waardering wordt uitgedrukt in cijfers (1=laag, 2=middelmatic, 3=hoge waarde). De uitkomst van de waardestelling bepaalt of de vindplaats al dan niet behoudenswaardig is. Omdat bij het onderzoek geen archeologische vindplaats is aangetroffen kan hier van de waardering, evenals van het beantwoorden van de vraagstellingen, worden afgezien.



Afbeelding 5. Het waarderingsproces stapsgewijs weergegeven.

## 8. Samenvatting en conclusies

In juli 2009 is in opdracht van BügelHajema Adviseurs een inventariserend veldonderzoek (IVO) in de vorm van proefsleuven uitgevoerd op het terrein van het museum Kranenburgh aan de Hoflaan 26, te Bergen. De aanleiding tot het onderzoek werd gevormd door de voorgenomen bouwwerkzaamheden in het plangebied. In de huidige tuin van het museum zal een nieuw museumgebouw komen, met een ondergronds depot. Het met de nieuwbouw gepaard gaande grondverzet kan een bedreiging vormen voor de mogelijk aanwezige archeologische resten uit voornamelijk de ijzertijd / Romeinse tijd en de middeleeuwen. Het doel van het onderzoek was het toetsen en aanvullen van het gespecificeerde verwachtingsmodel van het terrein en het verkrijgen van een betrouwbaar inzicht in de aanwezigheid, aard, datering, omvang, gaafheid en conservering van archeologische resten in het plangebied.

In tegenstelling tot het verwachtingsmodel uit het bureauonderzoek zijn tijdens het proefsleuvenonderzoek geen waardevolle archeologische resten aangetroffen. De bovenste 0,7 tot 0,9 meter van het terrein blijken (sub)recent te zijn omgezet, waardoor mogelijk aanwezige archeologische resten reeds zijn vergraven. In de dieper aangelegde kijkgaten (op ca. 0,5 meter onder de top van de haakwal, conform de maximale onderzoeksdiepte uit het PvE) is eveneens geen sprake van archeologische resten.

Op basis van de gegevens uit dit proefsleuvenonderzoek dient door uitvoerder en vergunninghouder (Hollandia Archeologen) het gebied te worden gewaardeerd voor het geven van een selectieadvies. Er zijn geen archeologische vindplaatsen aangetroffen. Er wordt dan ook geen vervolgonderzoek geadviseerd. Dit betekent dat de voorgenomen bouwwerkzaamheden inclusief kelder zonder verdere maatregelen kunnen worden uitgevoerd. Wel blijft er meldingsplicht bestaan, mochten er onverhoopt toch archeologische resten worden aangetroffen.

## 9. Bibliografie

Koning, J. de & S. Lange, 2003. Archeologische waarnemingen op het terrein van de voormalige herberg 'De Rustende Jager' te Bergen, Noord-Holland. *Hollandia reeks 22*.

Médard, A., 2009. Inventariserend veldonderzoek in de vorm van boringen, museum Kranenburgh, Hoflaan 26, Bergen. *Hollandia reeks 258*.

Nyst, C.L., 2008. *Bureauonderzoek naar de archeologische waarde van het plangebied Hoflaan 26 te Bergen*. SCENH project 50935.

Nyst, C.L., 2008. *Programma van Eisen voor een inventariserend veldonderzoek (proefsleuven) en eventueel opgraven*. SCENH project 50943.

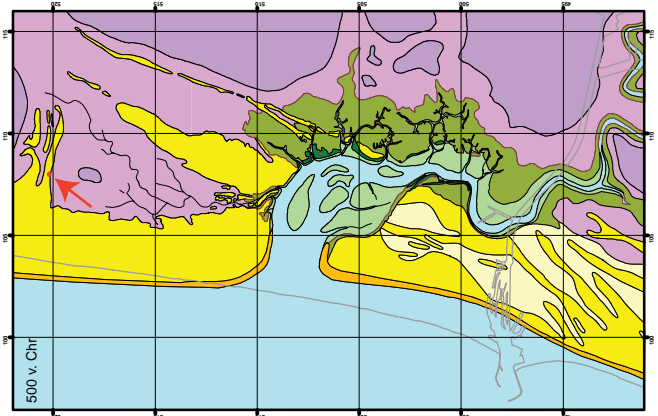
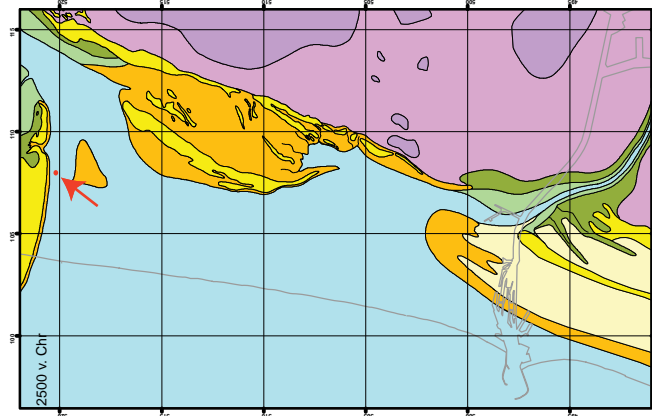
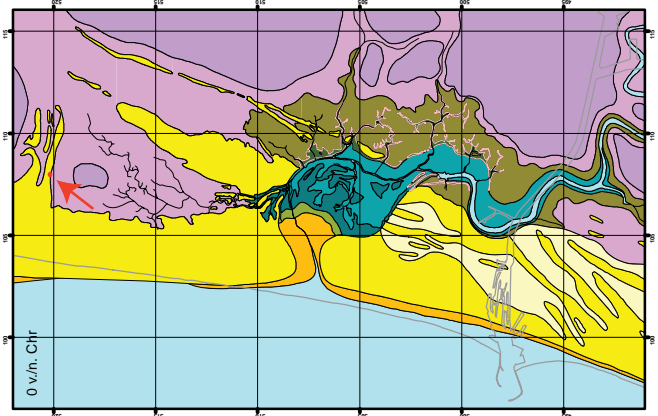
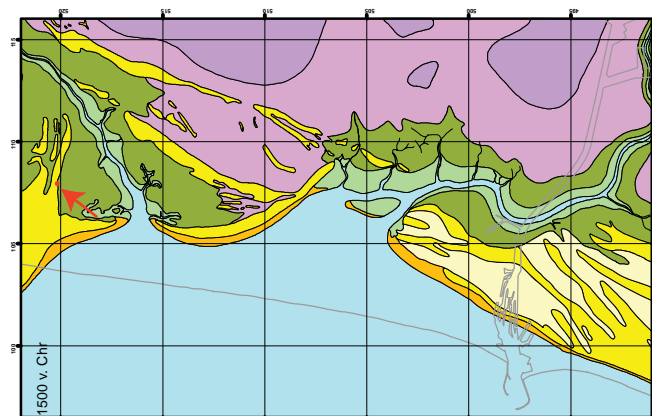
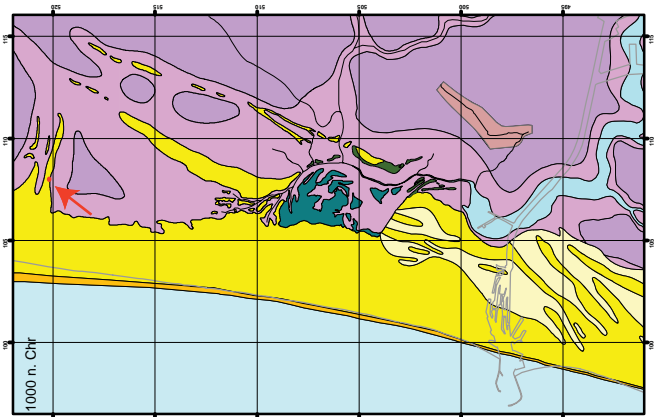
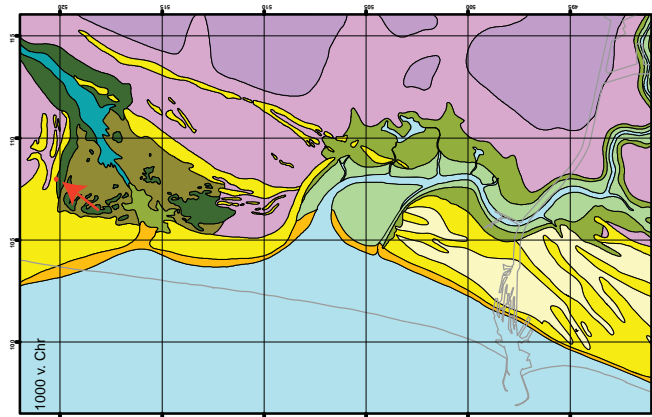
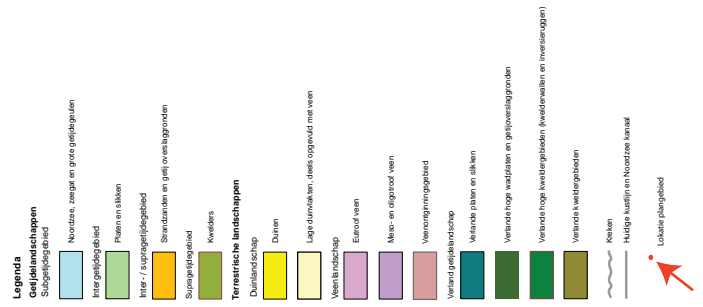
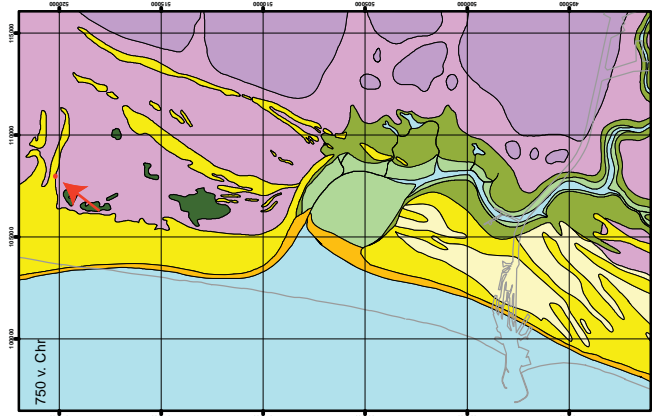
Rebergen, J., 2008. Programma van Eisen voor archeologisch veldonderzoek in het plangebied Bergen - Hoflaan 6, gemeente Bergen (Noord Holland), *AAC Notities 76*.

Teekens, P.C., 2007. Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek op de locatie Hoflaan 6 te Bergen (Noord Holland), *Archeologische Rapporten Oranjewoud 2007/75*.

Vaars, J.P.L., 2007. Inventariserend veldonderzoek (proefsleuven) Middensluiseland-West, IJmuiden, gemeente Velsen. *Hollandia reeks 198*.

Vaars, J.P.L., 2008. Inventariserend Veldonderzoek (proefsleuven) Hoflaan 6, Bergen, gemeente Bergen. *Hollandia reeks 232*.

Bijlage 1 : Ontstaansgeschiedenis van het Oer-IJ estuarium in zeven paleogeografische kaartbeelden (naar P. Vos, TNO, voor Hollandia Archeologen; in: Vaars, 2007, Hollandia reeks 198)





Bijlage 2: Overzichtstekening

Opdrachtgever  
BügelHajema Adviseurs

CIS-meldingscode  
35928

Omschrijving kaartgegevens  
Hoflaan 26, Bergen, IVO-P  
Werkputten 1 en 2 op de GBKN

© Hollandia, 2009

Tekenaar  
A. Médard

Projectleider  
A. Médard

Schaal  
1:1500 (op A4)



= spoor

= piket

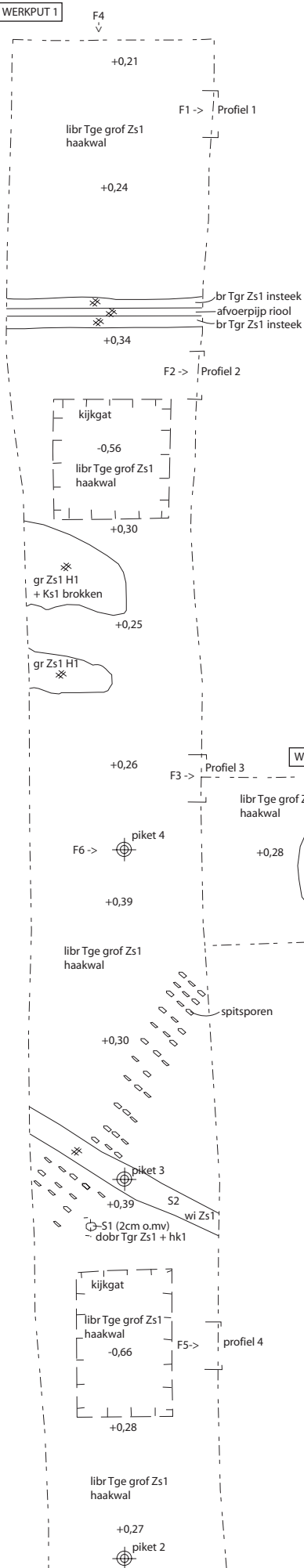


= putwand

B1 = boorpunt en nr.

= hoogteverschil

WERKPUT 1



Bijlage 3: Vlaktekening

Opdrachtgever  
BügelHajema Adviseurs

Tekenaar  
A. Médard

CIS-meldingscode  
35928

Projectleider  
A. Médard

Omschrijving kaartgegevens  
Hoflaan 26, Bergen, IWO-P  
Werkputten 1 en 2-vlaktekeningen

Schaal  
1:125 (op A4)

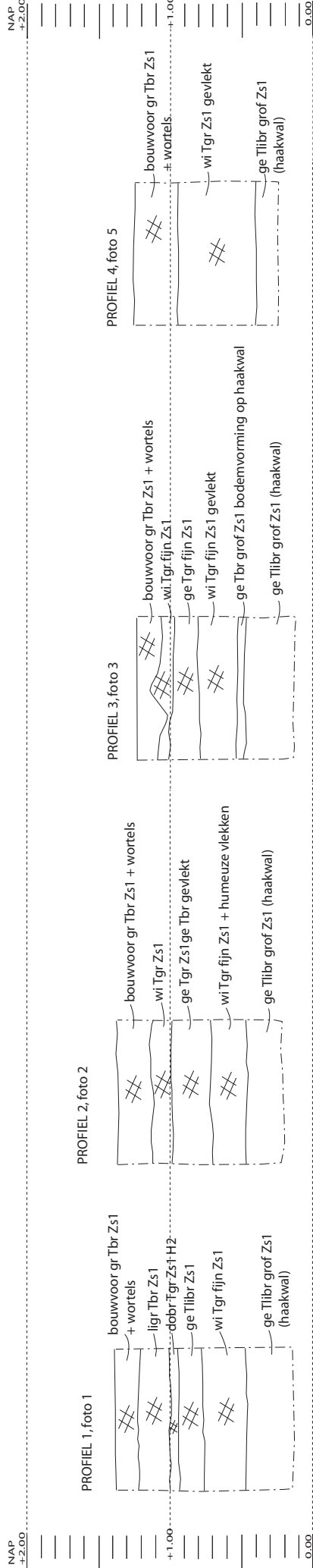
© Hollandia, 2009



	= spoornummer		= putwand
	= spoor		= oversnijding
	= piket met RD coördinaten		= hoogteverschil
	= recente verstoring		= foton en richting



Piket 2: X=108153.559 Y=520325.673  
 Piket 3: X=108160.806 Y=520329.201  
 Piket 4: X=108167.340 Y=520331.703  
 Piket 5: X=108172.079 Y=520320.408



**Bijlage 4: Profielen**

Opdrachtgever  
BijgeHijena Adviseurs

Tekenaar  
A. Médard

CLS-meldingscode  
33928

Projectleider  
A. Médard

Onschrijving kaartgegevens  
Hofham 26, Bergen, WOP  
Profielen

Schaal  
1:40 (op A4)

© Hollandia, 2009

**HOLLANDIA**  
arcadis | ingenieurs

☒ = recente veroring

☒ = begrenzing profiel



## Bijlage 5. Boorbeschrijvingen

Boring 1 1,32m + NAP (=maaiveld)

0-25 cm: li.br. T gr. Zs1 fijn zand (bouwvoor)

25-95 cm: gr. T li.br. Zs1 fijn zand, + pintjes1 + kiezels1 (recent)

95-110 cm: ge T li.br. Zs1, roestig, grof zand (haakwal)

Boring 2 1,38m + NAP (=maaiveld)

0-20 cm: li.br. T gr. Zs1 fijn zand (bouwvoor)

20 cm: gestuikt op baksteen (recent)

Boring 3 1,32m + NAP (=maaiveld)

0-20 cm: li.br. T gr. Zs1 fijn zand (bouwvoor)

20-50 cm: gr. T li.br. Zs1 fijn zand, gevlekt, puin1 (recent)

50-80 cm: lo.gr. T wt Zs1 matig grof zand, gevlekt (recent)

80-95 cm: li.br. T wt Zs1 grof zand, gevlekt (recent)

95-120 cm: ge T li.br. Zs1, grof zand, roestig (haakwal)

Bijlage 6. Sporenlijst.

Spoor	WP	Vlak	tek	definitie	datering	Beschrijving
1	1	1	1	kuiltje	18e-19e eeuw?	do.br. T gr. Zs1 + hk1, 2 cm diep
2	1	1	1	leidingsleuf	recent	wit Zs1
3	1	1	1	waterput	recent	ro baksteen, vulling: do.br. t gr. Zs1, gevlekt
4	1	1	1	sceptic tank	recent	beton

## Bijlage 7. Waarderingscriteria volgens KNA 3.1

<i>Beleving</i>		parameters
Schoonheid		zichtbaarheid vanaf het maaiveld als landschapselement; vorm en structuur; relatie met omgeving.
Herinneringswaarde		verbondenheid met feitelijk historische gebeurtenis; associatie met toegeschreven kwaliteit of betekenis
<i>Fysieke kwaliteit</i>		scores parameters
gaafheid	1/2/3	aanwezigheid sporen; gaafheid sporen; ruimtelijke gaafheid; stratigrafie intact; mobilia in situ; ruimtelijke relatie tussen mobilia onderling; ruimtelijke relatie tussen mobilia en sporen; aanwezigheid antropogeen biochemisch residu;
conservering	1/2/3	stabiliteit van de natuurlijke omgeving conservering artefacten (metaal/overig) conservering organisch materiaal
<i>Inhoudelijke kwaliteit</i>		scores parameters
zeldzaamheid	1/2/3	het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode, binnen dezelfde archeoregio, waarvan de aanwezigheid is vastgesteld; idem, op basis van recente en specifieke verwachtingskaart
informatiewaarde	1/2/3	opgraving/onderzoek van vergelijkbare monumenten binnen dezelfde archeoregio (minder/meer dan 5 jaar geleden; volledig/partieel) recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeoregio; recent en systematisch onderzoek van de betreffende archeologische periode; passend binnen vastgesteld onderzoeksprogramma van universitair instituut of RACM
ensemblewaarde	1/2/3	synchrone context (voorkomen van monumenten uit dezelfde periode in de microregio); diachrone context (voorkomen van monumenten uit opeenvolgende perioden binnen de microregio); landschappelijke context (fysisch- en historisch geografische gaafheid van het contemporaine landschap); aanwezigheid van contemporaine organische sedimenten in de directe omgeving
representativiteit	-	kenmerkendheid voor een bepaald gebied en/of periode; het aantal vergelijkbare monumenten van goede fysieke kwaliteit uit dezelfde periode binnen dezelfde archeoregio waarvan de aanwezigheid is vastgesteld en waarvan behoud is gegarandeerd; idem, op basis van recente en specifieke verwachtingskaart

## Bijlage 8: Stappenplan archeologie

In het “stappenplan archeologie” wordt aangegeven welk traject bij planvorming bewandeld moet worden als het gaat om het inpassen van archeologische waarden en verwachtingen. Het is van groot belang om in een zo vroeg mogelijk stadium van de planvorming rekening te houden met de archeologische waarden en verwachtingen en wel voordat men aanvangt met de globale invulling van een plangebied.

Het stappenplan gaat uit van een brede inventarisatie van wat er bekend is over de archeologische waarden. Op basis daarvan wordt zeer gericht ingezoomd op voor het plan(gebied) relevante archeologische informatie. Na iedere stap wordt beredeneerd gekozen voor meer diepgaand onderzoek op specifieke plekken, zodat uiteindelijk voldoende bekend is over aanwezige vindplaatsen om gemotiveerde afweging in het ruimtelijke-orderingsproces te kunnen maken.

### I. Bureauonderzoek

Het doel van bureauonderzoek is het verwerven van informatie - aan de hand van bestaande bronnen - over bekende of verwachte archeologische waarden binnen of relevant voor het plangebied. Daarnaast moet het bureauonderzoek inzicht bieden in eventueel benodigd inventariserend onderzoek (stap II, zie onder). Een bureauonderzoek bestaat uit een archief- en literatuuronderzoek van archeologische en bodemkundige gegevens die bij RACM, provincie, gemeente en/of andere instanties (b.v. universiteiten, musea) bekend zijn over het betreffende gebied. Het Bureauonderzoek dient de volgende aspecten te behandelen:

- aangeven wat de aanleiding is voor het bureauonderzoek en om welk gebied het gaat. Dit in verband met het bepalen van het onderzoekskader;
- beschrijven van het huidige gebruik van de locatie op basis van beschikbare relevante gegevens;
- beschrijven van het historische grondgebruik of de historische ontwikkeling van het gebied op basis van geofysische, fysische en historisch geografische gegevens
  - o een korte impressie over de ontstaansgeschiedenis van het landschap
  - o een impressie van de bewoningsgeschiedenis;
- beschrijven bekende archeologische waarden
  - o archeologisch waardevolle terreinen zoals deze zijn opgenomen in het Centraal Monumenten Archief (CMA) van de RACM. Dezelfde terreinen zijn tevens opgenomen op de Archeologische Monumentenkaarten (AMK) van de provincies. Archeologisch waardevolle terreinen genieten wettelijke bescherming (ex artikel 3 en 6 van de Monumentenwet) of dienen een planologische bescherming te krijgen binnen het bestemmingsplan;
  - o archeologische vindplaatsen zoals deze in het Centraal Archeologisch Archief (CAA) van de RACM aanwezig zijn. Clustering van vindplaatsen kan wijzen op de aanwezigheid van bewoningssporen uit het verleden;
- beschrijven van de archeologische verwachtingen en opstellen van een gespecificeerd en onderbouwd verwachtingsmodel van de verwachte archeologische waarden:
  - o aan de hand van de door de RACM ontwikkelde Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden. Gebieden met een hoge of middelhoge archeologische verwachtingswaarde of trefkans komen in ieder geval voor een nader archeologisch onderzoek in aanmerking;
  - o aan de hand van een meer gedetailleerde provinciale c.q. gemeentelijke verwachtingskaart;
- rapportage met daarin advisering ten behoeve van het vervoltraject gerelateerd aan de verschillende stadia van het planvormingsproces.

## II. Inventariserend veldonderzoek (IVO)

Het doel van het inventariserend veldonderzoek is het zeer gericht aanvullen en toetsen van de uitkomsten van het bureauonderzoek. Stapsgewijs wordt bekeken óf er archeologische waarden aanwezig zijn en zo ja, wat dan de aard, karakter, omvang, datering, gaafheid, conservering en relatieve kwaliteit is. Ten behoeve van een IVO dient een Programma van Eisen (PvE) opgesteld te worden. In principe wordt het IVO uitgevoerd op basis van een Plan van Aanpak (PvA).

Het onderzoek kan bestaan uit de volgende methoden:

- non-destructieve methoden: geofysische methoden (elektrische, magnetische en elektromagnetische methoden eventueel in combinatie met remote sensing technieken);
- weinig destructieve methoden: oppervlaktekartering, booronderzoek, sondering (putjes van maximaal een vierkante meter);
- destructieve methoden: proefsleuven.

Welke methoden (kunnen) worden ingezet hangt af van de locatie en vraagstelling. De onderbouwing voor de in te zetten methoden is in het bureauonderzoek gegeven. Een inventariserend veldonderzoek moet leiden tot een waardering en een archeologisch inhoudelijk selectieadvies.

Bij weinig destructieve methoden gaat het om oppervlaktekartering en booronderzoek. Dit houdt in dat het plangebied wordt gekarteerd door middel van het “belopen” van akkers en weilanden, waarbij gezocht wordt naar aanwijzingen voor de aanwezigheid van archeologische waarden. Daarnaast wordt door middel van boringen onderzocht hoe het staat met de bodemopbouw, en of er archeologische lagen of indicatoren te onderscheiden zijn. De aangetroffen vindplaatsen kunnen vervolgens nader bekeken worden met een meer diepgaand booronderzoek. Dit levert nadere informatie over de omvang en waardering op. Soms is het nodig om in dit stadium proefputjes te graven.

Een proefsleuvenonderzoek wordt uitgevoerd indien uit de minder destructieve onderzoeksmethoden is gebleken dat er in een plangebied waardevolle archeologische vindplaatsen aanwezig zijn. Door middel van het graven van een aantal proefsleuven kunnen de exacte begrenzing, de datering en de graad van conservering van een vindplaats worden onderzocht. Uit het proefsleuvenonderzoek moet blijken of een vindplaats behoudenswaardig of zelfs beschermenswaardig is. Is dit het geval, dan zal bekeken moeten worden of de vindplaats ingepast kan worden in het plan. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat in eerste instantie uit van behoud van het bodemarchief in situ (ter plekke in de bodem).

### **Eventueel: III. Opgraven ofwel archeologisch vervolgonderzoek**

Indien het niet mogelijk is een ‘behoudenswaardige of beschermenswaardige’ vindplaats in situ te bewaren, zal het hier aanwezige bodemarchief voor het nageslacht bewaard dienen te worden door middel van een vlakdekkend onderzoek. Alleen dan is deze stap (stap III) noodzakelijk.